

HET PROLETARIAAT TEGENOVER DE BELGISCHE STAAT

I. BELGIË, EEN MISBAKSEL VAN DE GROOTMACHTEN

De bourgeoisie viert met veel praal het 175-jarig bestaan van de Belgische onafhankelijkheid. De herdenking van de grote gebeurtenissen uit ‘onze nationale geschiedenis’ stelt haar in staat om het ‘nationaal gevoel’ weer wat leven in te blazen, want dat heeft ze nodig om de bereidheid tot ‘offers uit solidariteit’ aan te moedigen net als de mobilisatie voor de verdediging van de nationale economie.

De arbeidersklasse heeft geen enkele reden om aan die herdenking deel te nemen. De Belgische staat vormde vanaf zijn oprichting een wapen tegen de arbeidersstrijd en al die 175 jaar zien we, dikwijls op bloedige wijze, de kenmerken die de Belgische staat al vanaf het begin had. Daarom is het voor de arbeiders belangrijk na te gaan onder welke voorwaarden de Belgische staat in 1830 ontstond en welke bijzondere kenmerken er uit voortvloeien, want die wegen nog altijd door op de klassenstrijd. Dat is de bedoeling van de vier artikelen die we aan dit onderwerp zullen wijden (1).

Bij iedere mislukte poging tot revolutie kunnen de reactionairen de contrarevolutie voorstellen als de overwinning van de revolutie (denk bijvoorbeeld aan het stalinisme dat zich in de Sovjet-Unie opdrong onder het mom van het ‘socialisme in één land’). Datzelfde zien we ook bij de ‘Belgische revolutie’: de vorming van de Belgische staat in 1830 was niet meer dan een pseudo-revolutionaire maskerade, of, beter gezegd, het werk van de contrarevolutie in een poging om de ontwikkeling van de productiekrachten in deze regio af te remmen.

We herinneren er aan dat vanuit proletarisch standpunt de geschiedenis niet dient om dingen goed te praten. Als we spreken van landen waarvan de vorming historisch noodzakelijk was en van anderen waarvan dit niet het geval was, is dat niet om het bestaan van de eersten te rechtvaardigen. We gaan hierbij uit van de krachtsverhoudingen tussen de klassen en niet van de moraal. Vanuit het standpunt van de revolutionaire arbeidersklasse heeft de vorming van sommige naties in de opgaande periode van het kapitalisme de ontwikkeling van de productieverhoudingen bevorderd en heeft ze sommige reactionaire krachten een slag toegebracht. In de huidige vervalperiode van het kapitalisme daarentegen kan geen enkele natie nog als vooruitstreven worden bestempeld.

België en de Franse revolutie (1789)

De Franse revolutie had als taak de oude nationaliteit om te vormen tot een moderne kapitalistische natie. Ze had ook de middelen ter beschikking om te slagen in wat tot dan altijd door Engeland was verhinderd: van België een Franse provincie maken. De revolutie bereikte zelfs nog meer: het Spaans en Oostenrijks absolutisme had drie eeuwen lang vergeefs geprobeerd de lokale privileges van hun onderdanen in de Nederlanden af te schaffen. De revolutie maakte die privileges in één keer ongedaan. In plaats van de traditionele provincies vormden ze departementen. Alle afzonderlijke privileges van de provincies, de adel, de gilden en de kerk werden afgeschaft. Alle Belgen werden zonder onderscheid Fransen. Ze waren allemaal ‘gelijk’ en werden bestuurd in dezelfde taal, het Frans, waarin heel het openbaar leven werd geregeld. Het vooruitstrevend karakter van de Franse revolutie werd bevestigd

door een enorme vooruitgang van de productiekrachten. Het feodalisme was als hinderpaal uitgeschakeld en de economie kon opbloeien. De Franse markt opende onbeperkte afzetgebieden, de eeuwenlange economische stilstand ruimde plaats voor een tijdperk van versnelde kapitalistische ontwikkeling, de ‘industriële revolutie’: het gebruik van machines en stoom, de opkomst van de manufacturen voor massa-productie en, in tegenstelling tot de vroegere ambachten, met een aanzienlijke arbeidskracht.

Met het kapitalisme groeide er na de burgerlijke revolutie een belangrijke industrie die grote legers van wapens moest voorzien. Daardoor nam het belang van ijzer en steenkool in het moderne productieproces sterk toe en de hoeveelheid steenkool en staal waarover men beschikte bepaalde in aanzienlijke mate de omvang van de kapitalistische productie. Buiten Engeland was er geen enkel land in Europa waar per inwoner zoveel steenkool werd ontgonnen als in België. Bovendien beschikte België over grote ijzervoorraden zodat de staalindustrie tot ontwikkeling kon komen. De uitverkoop van de bezittingen van de verbannen geestelijkheid en edellieden deed het aantal boeren met eigen grond toenemen. De suikerbietraffinaderijen introduceerden in de landbouw de industriële werkwijzen van het kapitaal. Beschut tegen de Engelse concurrentie kon de textielindustrie herleven en gemechaniseerd worden.

Die opmerkelijke industriële vooruitgang, die beslissende stap naar het kapitalisme, was slechts mogelijk dankzij de Franse revolutie en de aanhechting bij Frankrijk, die de Belgische industrie grote afzetgebieden gaf. Met de oude politieke en sociale structuren zou dat ondenkbaar geweest zijn.

De unie van Nederland en België (1815 -1830)

Met de contrarevolutie van 1815 onder leiding van Rusland en Engeland werd besloten de kapitalistische ontwikkeling van Frankrijk tegen te gaan. Hiervoor werd België geneutraliseerd: het werd bij Holland gevoegd. Er werd voorzien dat Pruisen en Engeland tijdens oorlogen de fortenlinie langs de Belgische grens konden bezetten. De beide gebieden die nu verenigd werden vormden geen samenhangende eenheid. Onder Frans bestuur was het zuiden een industriegebied in volle ontwikkeling geworden. Het noorden daarentegen bleef een onafhankelijk koninkrijk tot het in 1810 bij Frankrijk werd gevoegd. Het noorden zat sinds de achttiende eeuw als handels- en koloniale macht in het slop en in het napoleontisch tijdperk verloor het voorgoed wat tot dan toe de voornaamste basis van zijn rijkdom was geweest, namelijk het merendeel van zijn kolonies en overzeese markten in de oorlogen die het als bondgenoot van Napoleon tegen Engeland voerde. Daarom beschouwde de Nederlandse staat het zuiden na de eenmaking als een aanhangsel dat Nederland de kans moest geven de eigen noodzakelijke industrialisering uit te stellen. De staat haastte zich niet om voor het zuiden de protectionistische maatregelen te nemen die het broodnodig had om het hoofd te bieden aan de buitenlandse concurrentie en om markten te veroveren als afzetgebied voor zijn snel groeiende industrie. Uiteindelijk stond het bestuur vrijwel volledig onder controle van het noorden. Willem liet België opdraaien voor de enorme schulden van het noorden. Aanvankelijk kon de Belgische industrie zich nog blijven ontwikkelen dankzij de stimulans van haar ‘Franse periode’ en enkele protectionistische maatregelen door de Nederlandse regering. Maar vanaf 1828 verschenen de eerste symptomen van een overproductiecrisis. Zo was de Luikse gouverneur Sandberg ongerust over de buitengewone ontwikkeling van de productiemiddelen, *“een ontwikkeling die over het algemeen minder is gebaseerd op de zekerheid van bestaande markten dan op de hoop die te*

vinden". De faillissementen en de werkloosheid nemen toe (in 1828 leeft al 14,2 % van de bevolking van de liefdadigheid), de lonen volstaan niet meer om in leven te blijven en de voedselprijzen schieten omhoog.

Zo stonden de zaken ervoor vlak voor de 'revolutie' van 1830. Een economische ontwikkeling die sterk werd ondermijnd door de contrarevolutie die België van Frankrijk had losgemaakt; een economische crisis (1828-1830, in het kielzog van de grote crisis van 1825 in Engeland) die duidelijk de zware gevolgen van die belemmering toont; een brutale uitbuiting en een verschrikkelijke ellende onder de arbeidersklasse.

De 'revolutie' van 1830

Begin 1830 beperkte de Belgische bourgeoisie (op enkele onbetekenende fracties na) zich tot een oppositie binnen de Nederlandse staat om een aantal politieke, economische en religieuze eisen ingewilligd te krijgen. Maar op 27 juli 1830 breekt in Parijs een volksopstand uit die al snel successen boekt. Het enthousiasme van de Belgische bevolking voor de Parijse gebeurtenissen is groot en het gistingproces breidt zich uit onder de arbeiders. Vanaf 22 augustus verschijnen in Brussel affiches op de muren die voor de 25ste van die maand revolutie aankondigen. Op de avond van de 23ste woelt het oproer onder impuls van werkloze wevers en typografen. Het is geen 'nationale' beweging: men roept 'Leve Frankrijk', men zingt de Marseillaise, er wordt gezwaaid met de Franse driekleur en er verschijnen ook rode vlaggen. De 24ste en 25ste breidt de arbeidersopstand zich uit. Winkels worden geplunderd, de nieuwe machines in de textiel fabrieken worden vernield, de stad bezet, de Franse vlag wordt op het stadhuis gehesen. Wapens en munitie worden verdeeld, het leger wordt teruggedreven en schiet alleen bij uitzondering. Niemand maakt zich op dat ogenblik druk over een 'Belgisch vaderland'.

Maar dan *"beslissen een aantal bourgeois met eigen middelen te handelen omdat ze hun bezittingen bedreigd zien. Op de avond van de 26ste komen ze bijeen op de Grote markt, ze vormen vrijwilligerskorpsen die de driekleur van de Brabantse opstand (zwart-geel-rood) als vaandel nemen. [...] Onmiddellijk worden maatregelen genomen om te verhinderen dat de beweging een anti-nationaal karakter zou krijgen"* (2). De Belgische bourgeoisie zag in dat ze het onderspit zou kunnen delven als ze trouw bleef aan de Nederlandse macht. Wanneer ze daarentegen de Belgische staat zou uitroepen, dan kon ze de arbeidersopstand ontcrachten en inkapselen in de vorm van een 'nationale revolte'. Het moet haar worden nagegeven dat ze de zaken goed aanpakte. De 26e en 27e organiseert de burgerwacht een bloedige repressie. Er vallen een dertigtal doden en honderden arbeiders worden aangehouden. Daarna gebruikt de bourgeoisie, slim en cynisch als ze is, de arbeiders als kanonnenvlees in de septembergevechten tegen de Hollanders om de definitieve oprichting van de Belgische staat mogelijk te maken.

De 'geestelijke vaders van België' lieten de arbeiders al neermaaien toen ze zelf nog maar enkele uren eerder hun 'nationale vlag' hadden ontdekt; deze bourgeois vertegenwoordigen in werkelijkheid alleen de contrarevolutie van binnenuit. In feite zijn de grootmachten van Europa de werkelijke oprichters van de Belgische natie en staat. De oprichting van een onafhankelijke, kleine, zwakke en ongevaarlijke natie bevestigde de afscheiding van Frankrijk en vormde meteen een volgzaam steunpunt tegen het 'Frans expansionisme'. Het valt dan ook gemakkelijk te begrijpen dat de vertegenwoordiger van Groot-Brittannië, burggraaf

Palmerston, de ‘enige loyale verdediger van de Belgische zaak’ was. Niet zonder zwarte humor werd hij de ‘vader van België’ genoemd (ibid., p. 566).

Kortom, de oprichting van de Belgische staat is het negatieve werk, de giftige vrucht van alleen de contrarevolutie, die ***de historische ontwikkeling zoveel mogelijk tegenhoudt***. Maar heeft de oprichting van deze nieuwe staat niet ook een zekere ontwikkeling van de productiekrachten, van industrie en handel mogelijk gemaakt?

1) Zeker, de contrarevolutie kon niet verhinderen, dat toen de archaische en feodale structuren waren omvergeworpen, dat het zaad dat de revolutie had ontkiemde. Al wat ze kon doen was ***het ene deel van de revolutie te isoleren van het andere, het op te sluiten in een te eng kader, dat juist ongunstig was voor de industrialisering en de instelling van moderne sociale verhoudingen***. De geschiedenis bewijst inderdaad dat de Belgische staat niet het resultaat was van een revolutie, maar van een contrarevolutie, die aan de Franse revolutie haar Belgische provincie ontnam. Men kan de volgende vergelijking maken: wanneer het Ruhrgebied gescheiden zou worden van Duitsland zou het zeker nog geïndustrialiseerd zijn, maar op een veel minder intensieve manier dan nu dankzij het bestaan van één enkele Duitse economische en politieke eenheid.

2) Wat betreft de industrialisatie heeft de contrarevolutie ***één deel van de andere geïsoleerd om het op te sluiten binnen enge grenzen en om zijn ontwikkeling af te remmen***. De industrialisatie van België zou een nieuw en sociaal vooruitstrevend feit zijn geweest als men enkel de structuren van na 1830 vergelijkt met die van 1789, toen absolutisme en feodalisme nog heersten. Maar de instelling van een modern, zelfs burgerlijk systeem in België is niet te danken aan de oprichting van de Belgische staat in 1830. Er heerste in deze provincie al veel eerder een burgerlijke staat en de industrialisatie die daarvan het gevolg was was aanzienlijk, want België was één van de meest geïndustrialiseerde gebieden op het Europese vasteland.

De contrarevolutionaire aard van de vorming van de Belgische staat wordt ook duidelijk als we de gebeurtenissen in België vergelijken met die in Polen, waar in dezelfde periode een beweging op gang kwam. Marx en Engels hebben met betrekking tot Polen het begrip van de ‘noodzakelijke natie’ ontwikkeld, een begrip die ze niet van toepassing achtten op de Belgische staat. De redenen waarom een Poolse staat vanuit revolutionair standpunt noodzakelijk was zijn vooral de volgende: enerzijds zou de revolutionaire oprichting van een Poolse staat het broze contrarevolutionaire evenwicht dat heerste in Centraal en Oost-Europa aan het wankelen hebben gebracht; anderzijds zou de onafhankelijkheid van Polen de instelling van moderne sociale en productieverhoudingen in dat land mogelijk maken, terwijl de contrarevolutie het behield als achtergebleven landbouwland (de feodale aristocratie van grootgrondbezitters was de bondgenoot van de buitenlandse onderdrukking).

Die voorwaarden komen in feite op één enkele kwestie neer: in dat deel van Europa stond de burgerlijke revolutie met de oprichting van nationale staten nog op de revolutionaire dagorde. Daarom probeerde de georganiseerde Europese contrarevolutie met alle middelen de beweging in Oost-Europa tegen te houden. Die voorwaarden bestonden daarentegen niet voor België. De oprichting van een Belgische staat en natie zou geen enkele internationale verschuiving veroorzaken, integendeel. En verder bracht ze evenmin een verschuiving in de sociale en productieverhoudingen in het land zelf mee. De Belgische natie van 1830 was volslagen kunstmatig, en dat zou belangrijke gevolgen hebben voor haar verdere ontwikkeling.

J. Janssens en Jos

(1) We verwijzen de lezer naar de artikelenreeks '*La nation et l'Etat belge produits de la contre-révolution*' en het boek '*La Belgique, Etat constitutionnel modèle*', gepubliceerd door '*Le Fil du Temps*'. De studiekering 'Fil du Temps' van Roger Dangeville splitste zich af van de PCInt in de jaren 60. Dangeville maakte enige tijd deel uit van de discussiekring op initiatief van Maximilien Rubel die voortkwam uit de Gauche Communiste de France. Zie ook ons boek over de Italiaanse Communistische linkerzijde.

(2) F. Van Kalken, *Historie de Belgique*, p. 544, vet van ons.

II. BELGIË, ‘MODELSTAAT’ OM DE ARBEIDERS UIT TE BUITEN EN AF TE SLACHTEN

In *Internationalisme*, nr. 319 hebben we gezien hoe de Belgische natie en staat die in 1830 ontstonden een contrarevolutionaire en kunstmatige schepping waren, uitgedokterd door de grootmachten van die tijd. Ze vormden een benepen en niet-progressief kader dat de industrialisatie en de invoering van moderne sociale verhoudingen geenszins bevorderde. Dat zou zwaar doorwegen op de latere ontwikkeling van België in de loop van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw, ondanks de economische groei die het land kende in het kader van de internationale expansie van het kapitalisme.

De pijnlijke en bloedige oprichting van een te enge en beknelde staat

Het te enge kader van de Belgische entiteit veroorzaakt al in de eerste bestaansjaren van de jonge staat scherpe economische moeilijkheden: de jaren 1830 en 1840 zijn jaren van economische stagnatie en pauperisme voor de arbeidersklasse, die in 1847, zoals overal in Europa, uitlopen op een verschrikkelijke economische crisis. In het artikel *België, modelstaat* in de *Neue Rheinische Zeitung* van augustus 1848 geeft Karl Marx een aantal sprekende cijfers die de omvang van die crisis aangeven: in één jaar tijd (1847-1848) daalt de export van producten uit de Belgische mijnbouw en metaalnijverheid met meer dan éenderde; op twee jaar tijd (1846-1848) ging de wolindustrie met 64% achteruit. Twintig jaar economische stagnatie met een zware crisis als hoogtepunt, dat was het begin van de geschiedenis van deze kunstmatige staat. De sluiting van de Schelde door Nederland in 1830 was er de opvallendste uitdrukking van. De heropening van deze waterweg, van levensbelang voor de nationale handel, werd pas in 1863 bereikt!

De Belgische bourgeoisie redt zich slechts uit de economische moeilijkheden dankzij een bijzonder scherpe uitbuiting van de arbeidskracht. De arbeids- en levensvoorwaarden van het Belgische proletariaat zijn verschrikkelijk. De arbeidsdag duurde gemiddeld veertien uur, maar zestien uur was geen uitzondering. *“Zelfs in de steenkool- en staalfabrieken worden de arbeiders, mannen zowel als vrouwen, van elke leeftijd, onbelemmerd opgebruikt zonder enige beperking op de duur van de arbeidsuren [...] ; in de hoogovens waren er op 1000 arbeiders, 688 mannen, 149 vrouwen, 98 jongens en 65 meisjes onder de 16 jaar.”* (K.Marx, Het kapitaal, deel I, afdeling 3, hoofdstuk X, vii). Het loon was zeer mager in verhouding tot de enorme uitbuiting. Herinneren we eraan dat de Belgische arbeider in 1820 slechts half zoveel verdiende als de Engelse. Om deze toestand zo te houden, heerste er een brutale repressie, die al onmiddellijk na de ‘Belgische revolutie’ georganiseerd werd. Eind 1830-begin 1831 verklaart de *Courrier belge* naar aanleiding van de revoltes in Henegouwen, Antwerpen, Ieper, Luik, Brugge en Gent: *“Wij zien ons verplicht de staat van beleg uit te roepen in onze steden (Gent bv.) om ons te beschermen tegen de interne vijanden [onze onderstreping] die nog barbaarser zijn dan de Hollandse soldaten.”*

De bourgeoisie bracht zeer snel een indrukwekkende repressiekracht op de been, die het land jarenlang tot *“het gedroomd paradijs en vrij jachtgebied van grootgrondbezitters, kapitalisten en pastoors maakte. Zoals de aarde jaarlijks haar omwenteling*

doorloopt, zo getrouw volbrengt de Belgische regering haar jaarlijkse slachting onder de arbeiders.” (K.Marx, *Oproep aan de arbeiders van Europa en de Verenigde Staten*, 1869) Onder het juk van deze genadeloze uitbuiting en brutale repressie is het pas vanaf 1868, in het spoor van de ontwikkeling van de invloed van de Eerste Internationale, dat er in België belangrijke arbeidersstrijd uitbreekt, die de moeilijke strijd opent voor een verbetering van de arbeids- en levensomstandigheden en ook voor de organisatie van de arbeidersklasse.

Kapitalistische expansie en interne tegenstellingen in België

De tweede helft van de negentiende eeuw opent voor het Belgisch kapitalisme een periode van expansie die er één van de eerste industriemogendheden van Europa van maakt. Het is zelfs het enige land in Europa dat een ontwikkelingsniveau bereikt dat het niveau van Groot-Brittannië benadert. De uitvoer, die in 1836 145 miljoen BF bedroeg, bereikte de 200 miljoen pas in 1850, maar verdubbelt dan tussen 1850 en 1860, waarna de toename ervan groot blijft. Ondanks een zware economische depressie die de Belgische economie vooral in de jaren 1870 en 1880 treft, na de Frans-Pruisische oorlog van 1870, blijkt uit volgende cijfers de omvang van de expansie gedurende de tweede helft van de negentiende eeuw:

Omvang van de productie in miljoen ton :

	1850	1900
Hoogovens	11	91
IJzerfabrieken	12	84
Staalfabrieken	0	190
Zink	10	59
Glas	8	65

Vermelden we ook nog dat de hoeveelheid paardenkracht stoom die gebruikt wordt in de Belgische industrie stijgt van 50.000 in 1850 naar 700.000 in 1899!

Ondanks die indrukwekkende economische ontwikkeling blijft de ontwikkeling van het kapitalisme getekend door het benepen kader van de Belgische staat. Die voorkomt het tot uitbarsting komen van de uiterst ingewikkelde innerlijke tegenstellingen die op alle niveaus van de burgerlijke orde bestaan:

- Op *economisch* vlak; omdat België een kunstmatige schepping is heeft het geen eeuwenlange en geleidelijke nationale centralisatie doorgemaakt. Zijn economische samenhang is dan ook volkomen kunstmatig. Het economisch weefsel in Vlaanderen is tegengesteld aan dat van Wallonië, alsof er in België geen nationale productie bestaat, een tegenstelling die in de loop van de geschiedenis van beide landsdelen terug te vinden is. Dat wordt duidelijk geïllustreerd door het feit dat de industrialisering van Wallonië niet het resultaat is van een of andere Belgische economische ontwikkeling, maar wel van de integratie van die streek in de Franse revolutionaire sfeer. De vorming van België als

kunstmatige staat, die de kapitalistische ontwikkeling in een te eng kader opsluit, belet echter niet alleen het uitschakelen van historische overblijfselen, maar zal de ongelijkheden tussen beide landsdelen nog versterken. Zo heeft bijvoorbeeld de repressie van de orangisten (aanhangers van de eenheid met Nederland) en de sluiting van de Schelde vele Gentse textielbarons en Antwerpse reders naar Nederland doen uitwijken, wat de achterstand van Vlaanderen nog vergroot. Het te enge kader zal tenslotte ook de voortzetting van de industriële concentratie in Wallonië belemmeren: de katholieke regering (vertegenwoordiger van de grondbezittende bourgeoisie, bondgenoot van de kleine ondernemers) zal meer dan veertig jaar lang de ontwikkeling van naamloze vennootschappen afremmen, die een wezenlijk instrument zijn voor de ontwikkeling van de industriële kapitalisme. Zo bleven er na 1830 twee economische polen bestaan: een hoofdzakelijk industrieel kapitalisme in Wallonië en in Vlaanderen vooral een grondbezitterskapitalisme. En het noorden zal zich pas werkelijk gaan ontwikkelen wanneer het zuiden al in verval begint te raken, dat wil zeggen na de Eerste Wereldoorlog.

- Op *politiek* vlak behoudt de klasse van de grootgrondbezitters, vooral gevestigd in Vlaanderen (met als politieke arm de katholieke partij), haar macht. In 1789 werd ze, zowel in Frankrijk als in België, van de macht verjaagd, maar dat werd weer goedge maakt door de contrarevolutie van 1815. En in de ‘revolutie’ van 1830 bleven haar economische en politieke posities gehandhaafd. De kloof tussen het katholieke en agrarische Vlaanderen en het Wallonië met zijn mijnbouw en industrie zat dus vanaf het begin in de structuren van de Belgische staat ingebakken. Die belemmering drukt enorm op de industriële bourgeoisie, die gedwongen wordt enorme renten te betalen aan de moderne landheren, heffingen die de kapitaalaccumulatie in de industrie nog verder afremden.

De Waalse fractie van de bourgeoisie, economisch overheersend en progressief, leefde dus niettemin op lafste manier in een dubbelzinnige situatie met de grootgrondbezitters, die ze noch op economisch, noch op politiek vlak had kunnen uitschakelen (de katholieke partij regeert, op enkele korte onderbrekingen na, tot aan de Eerste Wereldoorlog). Pas wanneer de verbeteringen inzake grondbewerking dankzij industrialisatie en mechanisatie zo’n enorme uitbreiding hebben genomen dat de landheren zich tot bourgeois omvormen krijgt het industriële kapitalisme de bovenhand. Die beweging begint op het einde van de negentiende eeuw en gaat samen met de ontwikkeling van een Vlaamse industrie en een Vlaamse bourgeoisie.

- Op *taalkundig* vlak gaat de zegetocht van een nationale taal over de oude streektalen en dialecten uit de middeleeuwen meestal samen met de verbreiding van de kapitalistische productie over heel de natie. De taalkwestie wordt dus meestal gewoon opgeklaard met de burgerlijke revolutie en de vorming van een nationale markt en productie, die samengaan met unitaire administratieve en opvoedingsstructuren. Maar omdat de Belgische staat opgelegd werd als belemmering voor de ontwikkeling van bredere productieve en sociale structuren, en dat hij dus geen economische en politieke centralisatie kon opleggen, kan hij op taalkundig vlak alleen maar falen. Met het doel die centralisatie te ondersteunen, heeft de Franstalige industriële bourgeoisie geprobeerd het Frans als enige nationale taal op te leggen. De voorlopige regering verklaarde op 16 november 1830 dat **“het Frans de officiële taal in België zal zijn.”** Maar vanaf 1840 ontwikkelt het verzet daartegen zich in de Vlaamse kleinburgerij die zich daardoor uitgesloten voelde uit het staatsapparaat. Met de ontwikkeling van een Vlaamse bourgeoisie aan het einde van de negentiende eeuw versterkt die oppositie zich en maakt ze definitief een einde aan de taalkundige eenmaking.

Interne tegenstellingen van het kapitalisme en ontwikkeling van de strijd en van de organisatie van het proletariaat

De Belgische bourgeoisie heeft niet kunnen profiteren van de periode van uitbreiding van het kapitalisme om de tegenstellingen die voortvloeiden uit haar kunstmatig opgelegd kader weg te vlakken, en die tegenstellingen hebben op hun beurt de ontwikkeling van de strijd en organisatie van het proletariaat erg belemmerd. Op het vlak van de arbeids- en strijdvoorwaarden werd de wrede concurrentie tussen de Waalse arbeiders en de geproletariseerde Vlaamse boeren door de Belgische bourgeoisie op de spits gedreven en uitgebuit om de arbeids- en levensomstandigheden op een extreem laag niveau te houden. De Engelsman Seebohm Rowntree voerde in die periode een studie uit over de armoede in Groot-Brittannië, en daarna in België. Hij was geschokt over de toestand van de arbeidersklasse in België. Geen enkel land heeft zo lang als België de arbeid van vrouwen en kinderen uitgebuit (1).

Die situatie verklaart ook waarom de ontwikkeling van de arbeidersbeweging zo moeizaam verliep in onze streken, zelfs na de impuls die vanaf 1864 werd gegeven door de Eerste Internationale. De strijd heeft zeker vaak een explosief en spontaan karakter, zoals tijdens de grote staking van 1886 in het gehele Waalse industriebekken, maar het klimaat lijkt vaak meer op een 'industriële opstand', waarbij geprotesteerd wordt zonder dat er precieze eisen geformuleerd worden – een verzet tegen de mechanisering, eerder dan een strijd voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Dergelijke sociale explosies monden uit op genadeloze repressie. Ondanks haar 'uitermate democratische' grondwet aarzelt de bourgeoisie niet op de arbeidersmassa te laten schieten, zoals in 1886 bijvoorbeeld, wanneer er een dertigtal doden valt.

Die moeilijkheden blijken ook op politiek vlak, waar de anarchistische tendensen overheersen bij de arbeiders: de *Vereniging Het Volk* van de richting Proudhon wordt de Belgische afdeling van de Eerste Internationale en in 1872 kiest de Belgische afdeling onder invloed van Cesar De Paepe de kant van Bakoenin tegen Marx. Die tendensen leggen de nadruk op het organiseren van coöperatieven van producenten en verbruikers en vertonen weinig belangstelling voor de economische (Proudhon verwerpt de staking als strijdwapen) of de politieke strijd (misprijzen voor de ontwikkeling van gecentraliseerde organisaties, of voor de strijd voor algemeen stemrecht). De oprichting van een politieke organisatie van het proletariaat is dus een bijzonder moeilijke taak en wanneer de Belgische Werklieden Partij tenslotte op nationaal vlak opgericht wordt, in 1885, wordt daarmee dus wel een georganiseerd kader en perspectieven geboden voor de arbeidersstrijd, maar met grote concessies aan de anarchistische tendensen, de coöperatistische en de mutualistische, dus op een basis die maar weinig gericht is op de verdediging van het revolutionair programma van de arbeidersklasse (zo weigert de partij bijvoorbeeld de algemene staking uit te roepen in 1886). Ze kiest veeleer voor een prioritair reformistische oriëntatie met de invoering van het algemeen stemrecht. Binnen de Tweede Internationale zal de partij zich meestal onderscheiden door standpunten die aanleunen bij de rechtervleugel ervan.

De Belgische bourgeoisie heeft geen gebruik weten te maken van de periode van ontwikkeling van het kapitalisme (negentiende eeuw) om haar economische, politieke en taalkundige tegenstellingen te boven te komen. Dat onvermogen zal zwaar doorwegen wanneer, met de Eerste Wereldoorlog, het wereldkapitalisme langzaam maar zeker wegglijdt in een situatie van permanente crisis en oorlog. Het algemeen verval van het kapitalisme zal

de fundamentele afwezigheid van samenhang van de Belgische staat onherroepelijk blootleggen. Maar het zal ook de grote handigheid aantonen van de bourgeoisie bij het gebruik van die tegenstellingen om de arbeidersstrijd te verdelen en te misleiden.

Jos / 31.8.05

(1) R. Leboutte, J. Puissant, D. Scuto, *Un siècle d'histoire industrielle (1873-1973)*. Belgique, Luxembourg, Pays-Bas. Industrialisation et sociétés, SEDES.

III. EEN BOURGEOISIE ONDANKS HAAR INNERLIJKE VERDEELDHEID MEESTER IN MISLEIDINGEN

In *Internationalisme* nr. 319 en nr. 321, hebben we aangetoond dat de Belgische staat een contrarevolutionaire en kunstmatige schepping was, die door de grootmachten van die tijd in het leven werd geroepen, als een benepen en niet-progressief kader, ongunstig voor de industrialisering en het invoeren van moderne sociale verhoudingen. Via een wrede uitbuiting van de arbeidersklasse verwezenlijkte de Belgische bourgeoisie nochtans een indrukwekkende economische en imperialistische expansie op het einde van de 19e en bij het begin van de 20e eeuw. Dat maakte van België één van de meest ontwikkelde en machtige kapitalistische landen. Niettemin kon de Belgische bourgeoisie niet profiteren van de bloeiperiode van het kapitalisme voor het wegwerken van de economische, politieke en taalkundige tegenstellingen die voortvloeiden uit de kunstmatige schepping van haar staat. Dit onvermogen gaat zich steeds openlijker laten aanvoelen wanneer het wereldkapitalisme, met de Eerste Wereldoorlog, langzaam maar zeker afglijdt in een permanente toestand van crisis en oorlog.

De spanningen tussen de regionale fracties, product van de kunstmatige schepping van de Belgische staat

De intrede in de vervalperiode van het kapitalisme legtonvermijdelijk het inherente gebrek aan samenhang van de ‘Belgische staat’ bloot en gaat de tegenstellingen in de schoot van de bourgeoisie nog verscherpen. Dat komt op opzienbarende wijze tot uiting in het verloop zelf van de Eerste Wereldoorlog waarbij een fractie van de bourgeoisie en van de Vlaamse kleinburgerij heult met het Duitse imperialisme, door het feit dat zij vindt dat elk perspectief van het verdedigen van haar belangen geblokkeerd wordt in de schoot van de Belgische staat door de heersende Franstalige bourgeoisie.

In de periode tussen de twee wereldoorlogen glijdt het zwaartepunt van de Belgische economie steeds meer naar de Vlaamse regio: de stagnatie van de Waalse industriële productie zet in terwijl Vlaanderen profiteert van de strategische positie van de haven van Antwerpen en van de nieuwe mijnen in Limburg, uitgebaat op grote schaal en volgens een geavanceerde technologie, en een werkelijke economische ontwikkeling kent. Zelfs de crisis van 1930 brengt de opmars van het industrialiseringsproces in Vlaanderen weinig uit zijn evenwicht, terwijl in Wallonië de industriële tewerkstelling stagneert wegens de belangrijke rationalisering van de staalsector van 1930-1939. Op het politiek vlak echter blijft de blokkade op het niveau van de staat totaal, wat binnen de bourgeoisie en de Vlaamse kleinburgerij in de jaren 1930 een opstoot veroorzaakt van een contesterende, zelfs separatistische stroming. Dit komt tot uiting in de steile opkomst van het ‘autonomistische’ VNV (Vlaamse Nationaal Verbond) en van het Groot-Nederlandse ‘Verdinaso’.

Na de Tweede Wereldoorlog, in de na-oorlogse ontwikkelingsperiode, wordt de neergang van de Waalse industrie nog versterkt, terwijl de ontwikkeling van Vlaanderen nog toeneemt, begunstigd door een massale toevloed van buitenlands kapitaal in de petroleumsector, de petrochemie (60% vestigt zich in Antwerpen), de automobiel en de elektronica. Op politiek vlak ontbrandt de strijd om de invloed in het traditioneel politiek apparaat tussen de oude

Franstalige bourgeoisie en de nieuwe Vlaamse bourgeoisie dat zijn economische macht vertaald wil zien in een overeenkomstig gewicht in het staatsapparaat.

Het opduiken van een nieuwe crisis van het kapitalisme op het einde van de jaren 1960 en begin van de jaren 1970 versterkt deze tegenstellingen nog meer: de traditionele politieke formaties van de bourgeoisie (Christen-democraten, Socialisten, Liberalen) vallen allemaal uiteen in Vlaamse en Franstalige partijen terwijl er op het politiek schaakbord een opbloei komt van 'regionalistische' partijen, zoals de 'Volksunie' in Vlaanderen, het 'Rassemblement Wallon' in Wallonië of het 'Front des Francophones' in Brussel. De bourgeoisie gaat dan de weg op van een eindeloze 'federalisering' van de staat om te proberen een broos evenwicht tussen de regionale fracties te vinden.

De uitdeining van de ontbinding en van het 'ieder-voor-zich' in de wereld op het einde van de 20e eeuw maakt dat het zoeken naar en het opleggen van deze evenwichten steeds meer illusoir en onzeker worden en maakt de tegenstellingen alsmaar explosiever: '*Wallonië sterft af omdat Vlaanderen alle investeringen afsnoept*' beweert de Franstalige bourgeoisie in koor. En haar Vlaamse tegenhanger repliceert daarop met: '*We zitten in de crisis omdat men ons doet opdraaien voor de miljoenenafgrond van de onrendabele Waalse industrie*'. En ook al heeft de bourgeoisie geprobeerd om de regionalistische partijen te elimineren door ze te laten opsorpen door de traditionele partijen, het kwam als een boemerang terug op haar af. Het heeft slechts een destabilisering van diezelfde traditionele partijen tot resultaat gehad en een sterke expansie van een openlijke separatistische partij, het 'Vlaams Blok' (nu Vlaams Belang) dat sinds de jaren 1990 in opmars blijft.

De middelpuntvliedende krachten en de communautaire spanningen zijn wel degelijk de uitdrukking van de misvorming van bij de geboorte van de Belgische bourgeoisie, die te wijten is aan de omstandigheden van de oprichting van haar staat. Toch betekent dat niet dat zij een machteloze en zwakke bourgeoisie zou zijn tegenover de arbeidersklasse. Wel integendeel. Het gaat om een economisch krachtige bourgeoisie, die door de beperktheid van haar nationaal territorium bedreven is in de internationale handelsoorlog en uitermate ervaren in de strijd tegen haar aartsvijand, de arbeidersklasse.

De bourgeoisie gebruikt haar eigen zwakheden tegen de arbeidersklasse

Sinds het begin van de 20e eeuw, heeft de Belgische bourgeoisie uitgeblonken als een bijzonder expert in het gebruik van heel het gamma van democratische misleidingen tegen de arbeiders. Maar daarenboven heeft ze breedvoerig haar meesterschap laten zien in het gebruik van haar interne spanningen tegen de arbeidersklasse. Het systematisch gebruik ervan is een constante in de anti-arbeiderspolitiek van de Belgische bourgeoisie sinds de Eerste Wereldoorlog en in het bijzonder sinds het heropduiken van de klassenstrijd op het einde van de jaren 1960 en dit op meerdere vlakken:

- De politiek van de 'machtsoverdracht naar de regio's' dient vooral voor het wettigen van het doorvoeren van herstructureringen in de industrie en de administratie, zoals het nog op karikaturale wijze wordt aangetoond met het recente 'Marshall-plan voor Wallonië' van de Waalse regering. Sinds de jaren 1970 is de vermindering van de budgetten en het personeel, onder de mom van een 'grotere doeltreffendheid' een kenmerk van de 'geregionaliseerde administraties', zoals het Onderwijs, de Openbare Werken, het Openbaar Vervoer, het

gemeentepersoneel of de werkloosheid. Wat de verlieslijdende industrieën betreft, zoals de staalnijverheid in Wallonië of de scheepswerven in Vlaanderen, die zijn gesaneerd of gesloten in naam van het regionale dynamisme dat zich niet kan laten hinderen door ‘bedrijven in moeilijkheden’.

- De communautaire en regionale spanningen worden bovendien handig opgezet en gedramatiseerd om de aanvallen tegen de arbeidersklasse te verdoezelen. Een perfect symbool daarvan is het feit dat de heropkomst van de arbeiderstijd in 1968 in België gepaard ging met een scherpe communautaire crisis (de splitsing van de Leuvense Universiteit) en dat werd een constante bij de soberheidspolitiek van de bourgeoisie. Gedurende de ganse jaren negentig, haalde het federaliseringsproces de krantenkoppen terwijl er op het zelfde moment uiterst harde soberheidsmaatregelen genomen werden om drastisch te snoeien in het verlieslatende staatsbudget. De verbale dreigingen met separatisme die beantwoord werden door oproepen tot eendracht werden aangedikt om de aandacht van de bevolking te polariseren, en natuurlijk vooral de arbeiders, om hen af te leiden van wat er werkelijk op het spel stond.

- Er wordt een constante mediacampagne ontwikkeld om de arbeiders te mobiliseren achter de belangen van ‘hun’ taalgemeenschap en alles wordt ingezet om een concurrentie tussen de regio’s aan te wakkeren. In 1918-19 al werd de revolutionaire golf tegen de afschuw van de oorlogsslachtingen bij de Vlaamse arbeiders overstemd door geklets over *‘de Vlaamse soldaten die het slachveld ingestuurd werden door Franstalige officieren wier orders ze niet eens snaptten’*. En vandaag hameren de burgerlijke media er de godganse dag in dat *‘Vlaanderen niet langer wil betalen voor het verlieslatende Waalse staal’*, dat *‘Wallonië niets te maken heeft met de Vlaamse scheepswerven zonder toekomst’*, dat *‘Het Onderwijs degelijker zou zijn in Vlaanderen’*, dat *‘de werklozen minder gesanctioneerd worden in Wallonië’*, enz. België is -zoals wij gezien hebben- niet het resultaat van een lang historisch, economisch en sociaal rijpingsproces, zoals bijvoorbeeld Frankrijk of Duitsland. Het zal bijgevolg niet dezelfde nationalistische misleidingen kunnen ontwikkelen van een ‘onafhankelijke en solidaire, sterke en eendrachtige natie’. Maar de Belgische bourgeoisie speelt haar eigen beperkingen handig uit om de bewustwording van het proletariaat te belemmeren. De misleiding van het ‘sub-nationalisme’ van de ‘macht van de regio’s’ is dus inherent aan naties als België, net zoals die van de ‘nationale inspanning’ dat is voor meer ‘samenhangende’ naties. Ze mikken fundamenteel op het verkrijgen van hetzelfde resultaat: de arbeiders mobiliseren achter hun (nationale of regionale) bourgeoisie, de Waalse arbeiders dus opzetten tegen hun Vlaamse klassebroeders of omgekeerd en hen de onvermijdelijkheid van de crisis, de offers en de oorlog doen aanvaarden.

- Het regionalistische gif is tenslotte een wapen dat systematisch gebruikt wordt door de bourgeoisie om de arbeidersstrijd die opduikt te verdelen en te isoleren. Het gaat om een cruciale dam die al sinds de jaren 1930 weegt op de ontwikkeling van de strijd van de arbeiders: het oproer van 1932 werd voornamelijk beperkt tot Wallonië (en dan nog voornamelijk tot Charleroi en de Borinage); bij de algemene staking van 1960-61, buiten de socialisten en de Waalse syndicalisten de misleiding van het federalisme uit om de arbeidersstrijd te verdelen en af te leiden naar een doodlopend straatje; het Vlaamse nationalisme heeft een niet te verwaarlozen rol gespeeld in de wilde stakingen van de Limburgse mijnwerkers in 1966 en 1970; het regionalistische wapen werd nog gebruikt als een krachtig instrument om de strijd tegen de sluiting van de mijnen te beperken en uit elkaar te slaan, eerst in Wallonië en later in Vlaanderen, en later ook in de Waalse staalindustrie en de Vlaamse scheepswerven.

De 'sub-nationalistische' misleiding probeert voor de arbeidersklasse te verdoezelen dat het een veralgemeende wereldcrisis is die de Waalse industrie de das omdoet en de Vlaamse industrie aan mootjes hakt, dat het kapitalisme in zijn geheel in crisis verkeert en in vraag moet gesteld worden. En de bourgeoisie maakt daarbij handig gebruik van het verwrongen evenwicht van haar staat en haar eigen tegenstellingen om elke ontwikkeling tegen te werken van de bewustwording van de arbeiders ontrent deze werkelijkheid, om hun strijdbaarheid te ontrafelen en om te proberen hen aan 'hun' regionale bourgeoisie te binden ter 'verdediging van hun regio'. Het is geen toeval dat haar agenten onder de arbeiders, de socialisten, de vurigste propagandisten zijn van de verdediging van 'hun' streek en dat ze oproepen tot de 'verantwoordelijkheidszin van de arbeiders om Wallonië te redden', samen met de andere 'burgers'. En het zijn welzeker de meest 'linkse' vakbondsleiders in Wallonië die de 'federalisering' verdedigen, terwijl er in de vakbonden in Vlaanderen stemmen opgaan (vooral in de sectoren die al hevig getroffen zijn door de crisis: de textiel-, voeding- en meubelsector) voor een 'positievere' samenwerking met het Vlaamse patronaat en voor '**het behoud van het Vlaamse geld in Vlaanderen**'.

Daartegenover moeten de arbeiders het voorbeeld nemen van de massale stakingen in de Openbare Diensten in 1983 en vooral van de golf van arbeidersstrijd van april-mei 1986, wier kracht er juist in bestond dat er een duidelijke tendens was om de regionalistische opsluiting te overstijgen en te weigeren in te gaan op het doodlopende straatje van het regionalisme en de valse tegenstelling tussen Waalse en Vlaamse arbeiders. Het redden van een natie of van een regio is de doelstelling van de bourgeoisie, niet de onze. Het zijn hun structuren, hun instellingen, hun voorrechten die ze proberen te redden. Vandaag is de crisis algemeen en wereldomvattend en ze leidt de bourgeoisie in recht lijn naar de helse cyclus van oorlogen, van vernietiging en van chaos, als wij niet onze oplossing opdringen: de internationale macht van de arbeidersklasse om een maatschappij op te bouwen die eindelijk ten dienste van de mens zal staan. En dat kunnen we enkel eendrachtig bereiken, door de regionale en nationale barrières te doorbreken.

Jos / 25.10.2005

DE CRISIS BIJ DE VORMING VAN DE FEDERALE REGERING 2007

IV. DE PROBLEMEN VAN DE BOURGEOISIE ZIJN NIET DIE VAN DE ARBEIDERS

Op de avond van de verkiezingen, op basis van de uitslag, trok de Belgische bourgeoisie de conclusie dat ‘oranje-blauw’ de formule was die zich voor de staatsleiding opdrong; een coalitie van christen-democraten met liberalen. Maar nu al bijna drie maanden volgen informateurs, formateurs en verkenners elkaar op zonder erin te slagen de politieke partijen aan de onderhandelingstafel te krijgen. In tegendeel, de partijen maken elkaar in vraaggesprekken af met klappen onder de gordel, in een sfeer van crisis en communautaire en linguïstische impasse waarbij de media openlijk draaiboeken voor de opsplitsing van het land opstellen. Hoe deze situatie te verklaren? Daartoe is een algemener begrip nodig van de toestand van de kapitalistische maatschappij.

Toenemende problemen in het politieke leven van de bourgeoisie

Is de economische situatie rooskleurig, zijn de rationalisering en soberheidsmaatregelen tegen de arbeidersklasse overbodig geworden? Vast niet. Geconfronteerd met een uiterst instabiele economische situatie, met een ontwikkeling van strijdbaarheid van de arbeidersklasse, blijft het een vast punt in de doelstellingen van de bourgeoisie om in staat te blijven onontkoombare massale aanvallen uit te voeren zonder daarbij op grote schaal strijd te provoceren. Maar een andere factor komt nu steeds meer op de voorgrond, bepaalt steeds meer de prioriteiten van het politieke leven van de bourgeoisie in het algemeen en de samenstelling van regeringsploegen in het bijzonder.

Met de verdwijning van de Russische en Amerikaanse blokken beginnen de middelpuntvliedende tendensen binnen de kapitalistische maatschappij in verval, tot dan toe met veel moeite in de hand gehouden middels de hiërarchie van de twee blokken, de overhand te krijgen, plaats makend voor chaos, voor het ‘ieder voor zich’, met irrationele driften, en dat tot in de politieke stelsels van de grote geïndustrialiseerde landen. Zo heeft de machtigste bourgeoisie van de wereld, die van de Verenigde Staten, twee regeringstermijnen lang het staatsroer in handen gelaten van de bende incompetent blundersaars van de Bush-regering. Dit verraadt de diepe crisis van de heersende klassen en heeft net omgekeerd een gruwelijke verheving van het ‘ieder voor zich’ met zich meegebracht en een uitbarsting van chaos en barbarij over heel de planeet.

Sindsdien worden het effect van de ontbinding van de burgerlijke maatschappij en de noodzaak om daar tegen op te treden een allereerste hoofdzorg in het politieke leven van de bourgeoisie. Deze algemene tendens wordt in België nog versterkt door de bijzondere druk van de spanningen tussen de ‘regionale’ fracties van de bourgeoisie die in de kiem al aanwezig waren toen de Belgische staat kunstmatig werd oprichting. Aan het eind van de twintigste eeuw maakt de verbreiding van de ontbinding en het ‘ieder voor zich’ in de wereld het zoeken naar, en het opleggen van een teer evenwicht tussen de regionale fracties steeds denkbeeldiger en onzekerder. De spanningen en innerlijke tegenstellingen worden steeds explosiever, vooral met een deel van de Vlaamse bourgeoisie dat af wil van ‘de bodemloze put van de niet rendabele Waalse industrie.’

Deze voortdurende spanningen brachten een reeks van verschijnselen voort waardoor het beheer van het politieke leven van de Belgische bourgeoisie heel ingewikkeld wordt:

– Op de eerste plaats is er de fragmentatie van het partijenlandschap, met sinds het einde van de jaren 1960 het geleidelijk afkalven van de grote socialistische en christen-democratische volkspartijen die het politieke leven ruimschoots beheersten en de opkomst van regionalistische partijen. De bourgeoisie probeerde deze uit de weg te ruimen door ze op te nemen in de traditionele partijen maar dat komt als een boemerang terug omdat het resultaat ervan is een destabilisatie van diezelfde traditionele partijen, zoals we de laatste jaren konden zien met de Vlaamse liberale partij van de voormalige eerste minister Verhofstadt en nu zelfs met de ‘overwinnaar’ van de verkiezingen, de christen-democraten van het CD&V.

– De explosie van protest- en irrationele stemmen in een land waar er stemplicht is heeft geleid tot de ontwikkeling van een politiek populisme dat sterk nationalistisch gekleurd is (Vlaams), hetgeen de versterking van openlijk populistische en separatistische partijen begunstigde, zoals Vlaams Blok/Belang en in mindere mate de ‘Lijst Dedecker’.

– De toename van het aantal corruptieaffaires en het toenemende gangsterisme in de maatschappij kwam de laatste jaren uitgebreid aan de oppervlakte, vooral in de Franstalige socialistische partij die onlangs op zijn kop werd gezet door talrijke schandalen.

Steeds groter problemen om gebruik te maken van verkiezingsmanipulaties

Het steeds ingewikkelder worden van het politieke apparaat van de bourgeoisie en een zeker verlies aan betrouwbaarheid van de onderdelen ervan maakt dat de Belgische bourgeoisie steeds groter problemen heeft om de verkiezingsresultaten af te stemmen op haar behoeften en snel een solide regeringsploeg samen te stellen.

En inderdaad, de bourgeoisie was verrast door de verkiezingsuitslag. Terwijl ze zich opmaakte om een regering te vormen met de twee grote christen-democratische en socialistische ‘populaire-families’ werd ze in de wielen gereden door de nederlaag van de socialistische partijen, in Vlaanderen (ontreddering van de SPa) zowel als in Wallonië (aanzienlijke teruggang van de PS van Elio Di Rupo). Anderzijds was de verkiezingsoverwinnaar, de Vlaamse christen-democraat Yves Leterme, ter gelegenheid van de verkiezingen een kartel aangegaan met een kleine separatistische groepering (de NVA van Bart De Wever) en had sterke regionalistische eisen naar voren gebracht, wat de speelruimte wel heel klein maakte. En dat al temeer omdat de andere overwinnaar, de Waalse liberale partij in zijn rangen een radicale Franstalige fractie telt, en de eisen daarvan bracht de Franstalige christen-democratische partij van Joëlle Milquet, omgedoopt tot ‘humanistisch-democratische’ in de problemen, die sterk gekant is tegen een verdergaande regionalisering van de staat en die zich een ‘links’ politiek profiel had aangemeten om met de PS in de Waalse regering een coalitie te kunnen vormen.

Deze tegenstellingen tussen de betrokken krachten vallen samen met de ingewikkeldheid van het politieke stelsel, met name:

– Het verdwijnen van nationale partijen waardoor er bij de vorming van een meerderheidsregering ten minste vier partijen betrokken zijn die ook nog een meerderheid moeten hebben in de afzonderlijke taalgemeenschappen van het land.

– Het naast elkaar bestaan van een federale regering en regionale regeringen, gekozen op verschillende momenten, wat soms meerderheden bewerkstelligt die in tegenstelling staan tot elkaar al naargelang de regering en een sfeer van haast permanente (pré)-verkiezingscampagnes, verklaart de grote problemen waarmee de onderhandelingen tussen de partijen gepaard gaan. Deze moeilijkheden en het oeverloze gepraat kunnen op hun beurt de spanningen en de campagnes enkel verder opvoeren. Als de bourgeoisie in haar geheel er geen belang bij heeft in de richting van separatisme te sturen dan kan de confrontatie tussen politieke fracties die regionaal georganiseerd zijn de ontluikende irrationele roep tot uiteindelijk separatisme van de gemeenschappen, die er niet in slagen overeen te komen, niet verminderen. Andere fracties op hun beurt stoken de spanningen nog verder op om de noodzaak naar voren te kunnen brengen van energieke maatregelen om de bevoegdheden van de centrale staat te vergroten en om het besluitvormingsproces en het politiek beheer te vereenvoudigen.

De problemen van de bourgeoisie brengen geen voordeel voor de arbeiders

Het feit dat het leven van de Belgische bourgeoisie sinds lang dooreen wordt geschud door innerlijke spanningen heeft nooit voorkomen dat deze spanningen sinds het begin van de twintigste eeuw meesterlijk worden gebruikt tegen de arbeidersklasse. Het stelselmatige gebruik ervan is een constante in de arbeidersvijandige politiek van de Belgische bourgeoisie sinds de Eerste Wereldoorlog en meer in het bijzonder sinds de heropleving van de klassenstrijd aan het einde van de jaren 1960, en dat in meerdere opzichten:

– De politiek van ‘machtoverdracht aan de regio’ heeft vooral gediend ter wettiging van het doorvoeren van herstructureringen in de industrie en de administratie, zoals andermaal op karikaturale wijze bleek uit het recente ‘Marschall Plan voor Wallonië’ van de Waalse regionale regering. Sinds de jaren 1970 zijn de begrotingsverlagingen en het inperken van personeelsbezetting en werkingsmiddelen onder voorwendsel van ‘groter doelmatigheid’ een karaktertrek van de ‘geregionaliseerde’ regeringen, zoals in het onderwijs, de openbare werken, het openbaar vervoer, het stadspersoneel en de werkloosheid. Wat betreft de noodlijdende industrieën – de staalindustrie in Wallonië en de scheepswerven in Vlaanderen – , deze zijn gerationaliseerd en gesloten in naam van het regionale dynamisme dat geen ‘kwakkelende bedrijven’ als blok aan het been kon hebben.

– De communautaire en regionale confrontaties zijn bewust uitgespeeld en gedramatiseerd om de aanvallen op de arbeidersklasse te verbergen. Zo trok het federaliseringsproces heel de jaren 1990 veel media-aandacht op momenten waarop uiterst harde soberheidsmaatregelen werden genomen om het begrotingstekort van de staat drastisch te verminderen. De verbale separatistische dreigementen, waarop de getrouwe unitaristen van repliek dienden werden opgeblazen om de aandacht van de bevolking, en natuurlijk vooral de arbeiders, daarop te richten om de werkelijke inzet uit het zicht te houden.

– Er is een voortdurende mediacampagne ontwikkeld om de arbeiders te mobiliseren achter de belangen van ‘hun’ taalgemeenschap en er werd alles aan gedaan om wedijver tussen de regio’s in te blazen. Zo hameren de media er hele dagen op dat ‘Vlaanderen niet langer wil opdraaien voor de verlieslijdende Waalse staalindustrie’, dat ‘Wallonië niets te maken heeft met de toekomstloze Vlaamse scheepswerven’, dat ‘het onderwijs in Vlaanderen van betere kwaliteit is’, dat ‘werklozen in Wallonië minder sancties krijgen’, enzovoort. Het ‘subnationalistische’ bedrog van de ‘regionale macht’ dient maar één enkel doel: de arbeiders mobiliseren achter hun bourgeoisie (nationaal of regionaal), daarbij de Waalse arbeiders

opstokend tegen hun Vlaamse klassenbroeders en omgekeerd, en ze de onvermijdelijkheid van crisis en offers aan te praten.

– Het regionalistische vergif is tenslotte stelselmatig door de bourgeoisie gebruikt om de oploeiende arbeidersstrijd te verdelen en te isoleren. Tijdens de algemene staking van 1960-1961 spelen de Waalse socialisten en syndicalisten het bedrog van het federalisme uit om de arbeidersstrijd te verdelen en naar een impasse te voeren; het Vlaamse nationalisme speelde een niet verwaarloosbare rol in de sabotage van de wilde stakingen van de Limburgse mijnwerkers in 1966 en 1970; onlangs, tijdens de drastische rationalisaties bij VW Vorst probeerden de arbeiders het regionalistische keurslijf te doorbreken maar patronaat, regering en vakbonden verenigden zich om de beweging te breken door het communautaire vergif weer in te spuiten.

De arbeiders mogen zich ook niet laten inpakken door de campagne rond de toekomst van België, die er fundamenteel toe dient om ze het klassenspoor bijster te laten worden maar in tegendeel afstand te nemen en te begrijpen welke krachten er in het spel zijn. Met het ‘sub-nationalistische bedrog’ wordt geprobeerd de arbeidersklasse te verbergen dat het een veralgemeende wereldcrisis is die de Waalse industrie om zeep helpt en die de Vlaamse industrie vernietigt, dat het kapitalisme in zijn geheel in crisis is en ter discussie moet worden gesteld. En de bourgeoisie gebruikt het verstoorde evenwicht van haar staat net als de uitingen van ontbinding van haar eigen politieke leven om te voorkomen dat het bewustzijn van deze werkelijkheid bij de arbeiders tot ontwikkeling komt, om de strijdbaarheid te ondergraven en in een poging ze te binden aan ‘hun’ regionale bourgeoisie ter ‘verdediging van hun regio’.

Jos / 10.09.2007